
Ю. В. КАРТАВЦЕВА

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Наукові праці МАУП, 2017, вип. 52(1), с. 99–102

Недостатній рівень досліджень господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності як засобу захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання призводить до негативних наслідків у сфері господарювання, порушень конкурентних засад, негативно впливає на економічний розвиток країни. Наголошується, що створення ефективної системи захисту прав суб'єктів господарювання інтелектуальної власності сприятиме укріпленню інноваційної моделі розвитку України.

На сучасному етапі економічного розвитку важливе значення має створення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання. Наявність такої системи в Україні сприятиме укріпленню інноваційної моделі її розвитку, модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності в межах світової економіки. Адаже збільшення інновацій, нововведень зумовлює створення робочих місць у нових галузях, які визначають стан світової економіки XXI століття — економіки, що базується на знаннях. Захист інтелектуальної власності стосується також і створення цивілізованого ринкового середовища, де як виробники, так і споживачі були б надійно захищені від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, контрафактної продукції, виробництвом фальсифікованих товарів. Адаже не є таємницею те, що сьогодні явища недобросовісної конкуренції та свідомого порушення прав інтелектуальної власності становлять окрему проблему для України, проблему для розвитку міжнародної торгівлі, міжнародно-правових відносин у цілому [1].

Питання, пов'язані з захистом прав інтелектуальної власності, досліджувались у працях Ю. Бошицького, В. Луця, М. Галянтича, О. Дзери, Л. Ковалю, А. Колодія, В. Косака, П. Крайневої, О. Красавчикова, Н. Кузнецової, О. Лейста, М. Малєїна, А. Міцкевича, А. Олійника, Л. Михайлової, В. Нагребельного, М. Паладія, О. Підопригори, А. Святоцького, В. Сергієнка, Є. Харитонова, Я.Шевченко, Ю. Шемшученка, Г. Шершеневича, Р. Шишки, О. Ярешко та ін. В той же час більшість авторів розглядає зазначені питання з цивільно-правових позицій, з позицій цивільних прав фізичної або юридичної особи.

Визначено базові поняття щодо об'єкта захисту — поняття власності (власність — відносини з приводу виробництва, а потім присвоєння і споживання його результатів), її форми (більшість дослідників звично виділяють форми власності, що знайшли своє відображення у Конституції України (у Конституції України передбачені: виключна власність Українського народу (ст. 13), державна власність (ст. 14), власність територіальних громад села, селища, міста — комунальна власність (ст. 142), приватна власність (ст. 41)). Визначено поняття захисту, відмінне від споріднених категорій, наприклад охорони, тощо.

Водночас засоби захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання, до яких треба віднести господарсько-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності, досліджувались недостатньо, що призводить до негативних наслідків у сфері господарювання, порушень конкурентних засад, негативно впливає на економічний розвиток країни.

Введемо поняття “господарсько-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності”, покажемо його структуру та характеристику складових.

Ознайомимося з аксіомою про те, що важливим засобом посилення захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання є відповідний господарсько-правовий механізм. Під господарсько-правовим механізмом захисту прав інтелектуальної власності будемо розуміти сукупність певних правових норм, що регламентують відносини у цій сфері, у тому числі юридичну (господарсько-правову) відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання, а також органи, які розглядають справи з відповідних відносин (порушень прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання).

Зупинимось на складових зазначеного господарсько-правового механізму. Перша складова — це сукупність певних правових норм, що регламентують відносини у сфері інтелектуальної власності. Правовою основою цих відносин є Конституція України, Закони України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про охорону прав на сорти рослин”, Кодекс України про адміністративні правопорушення тощо. Це також закони (положення) про Антимонопольний комітет України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України, Службу безпеки України, Державну митну службу України та ін.

Цивільно-правова відповідальність (як загалом і господарсько-правова) має компенсаційний характер [2, 22–23].

Господарсько-правова відповідальність — це різновид юридичної відповідальності за порушення права володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, в даному випадку результатами інтелектуальної, творчої діяльності, невиконання або неналежне виконання зобов'язань у цій сфері суб'єктами господарської діяльності. Це недобросовісна конкуренція у сфері господарювання шляхом порушення прав інтелектуальної власності, неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, неправомірне збирання, розго-

лошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею тощо. Відповідальність у цьому разі має особливий предмет регулювання — господарські правопорушення прав інтелектуальної власності [3, 33]. Одним із найпоширеніших видів господарсько-правової відповідальності є оперативно-господарські санкції. Це передбачені законодавством або договором заходи оперативного впливу на правопорушника, спрямовані на припинення або попередження повторення господарського правопорушення, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку. Вони застосовуються безпосередньо самими суб'єктами господарських правовідносин незалежно від вини суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання.

Підводячи деякі підсумки, зазначимо, що інститут юридичної (господарсько-правової) відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності є достатньо розвиненим.

Перейдемо до другої складової господарсько-правового механізму захисту інтелектуальної власності. Це, як зазначалося, структура відповідних державних органів, які забезпечують контроль, охорону і захист прав у сфері інтелектуальної власності, включаючи судові, здійснення судочинства. Характеризуючи цю складову господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності, зауважимо, що ефективність порядку здійснення судочинства визначається, на нашу думку, не тільки професійністю суддів, скороченням витрат на ведення судових тяжб, а й (як вказувалося) такими властивостями судочинства, як справедливість та некорупційність. І тут виникає багато питань, оскільки проблема справедливості судових рішень, некорупційності суддів не вирішена в країні в цілому. Це одна з найбільш глобальних і болючих проблем України. Для її вирішення потрібно не суддів міняти (як це робиться зараз), а змінювати саму систему функціонування судочинства, у тому числі створювати конкурентні умови для здійснення правосуддя. Це і реальне введення недержавного (третейського) судочинства, і створення спеціалізованих судів, до яких відносять і Вищий суд з питань інтелектуальної власності, введення якого передбачено законодавством [4–6].

Отже, створення ефективної системи захисту прав суб'єктів господарювання інтелектуальної власності сприятиме укріпленню інноваційної моделі розвитку України, модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності в межах світової економіки.

Важливим засобом вирішення проблеми прав суб'єктів господарювання інтелектуальної власності є вдосконалення господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності. Під таким механізмом розуміється сукупність певних правових норм, що регламентують відносини у сфері інтелектуальної власності, у тому числі юридичну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання, а також органи, які розглядають справи з порушень прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання. Створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності сприятиме посиленню дії господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності.

Джерела

1. Михайлов И. Е. Интеллектуальная собственность в Украине и в мире [Электронный ресурс] // Официальный сайт города Одесса: Одесский городской совет, Департамент информации и связей с общественностью. URL: <http://omr.gov.ua/ru/essential/52397/>
2. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435- IV // ВВР України. 2003. № 40–44. ст. 356.
3. Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436- IV // ВВР України. 2003. № 18–22. ст. 144.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2.06.2016 № 1402-VIII // ВВР України. 2016. № 31. ст. 545.
5. Ковальова М. В. Деякі особливості патентної охорони промислової власності в Україні та в Європейському Союзі // Часоп. Київського ун-ту права. 2013. № 2. С. 238–240.
6. Коваль М. Чим буде корисний Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Українські перспективи і досвід іноземних держав // Погляд. 2016. 8 серп. С. 4

Введено поняття “господарсько-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності”, його структурування та характеристики складових. Констатовано, що важливим засобом вирішення проблеми прав суб’єктів господарювання інтелектуальної власності є вдосконалення господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності. Доведено, що створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності сприятиме посиленню дії господарсько-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності.

The concept of “economic and legal mechanism for protecting intellectual property rights”, his structuring components and features are introduced. Fact is ascertained that an important way to solve the problem of human entities of intellectual property is to improve the economic and legal framework to protect intellectual property. It has been proved that the Supreme Court established the Intellectual Property will contribute to strengthening of the economic and legal framework to protect intellectual property.

Введено понятие “хозяйственно-правовой механизм защиты прав интеллектуальной собственности”, его структурирование и характеристику составляющих. Констатировано, что важным средством решения проблемы прав субъектов хозяйствования интеллектуальной собственности является совершенствование хозяйственно-правового механизма защиты прав интеллектуальной собственности. Доказано, что созданный Высший суд по вопросам интеллектуальной собственности будет способствовать усилению действия хозяйственно-правового механизма защиты прав интеллектуальной собственности.

Надійшла 4 січня 2017 р.